

SXEDIO.A61

1879: Η ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ ΤΗΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΡΩΣΙΩΝ

Ο δημοσιογράφος Κ. Α. Κωνσταντινίδης στο βιβλίο του "Η κατοχή της νήσου Κύπρου, Λευκωσία 1930" γράφει για την κατοχή της Αμμοχώστου και των Βαρωσίων από τους Βρετανούς το 1878:

"Η Αμμόχωστος ή μάλλον ο λιμήν της ήτο εις εκ των κυριωτέρων λογών διά τον οποίον η θαλασσοκράτειρα απέβλεψεν εις την κατάληψιν της νήσου.

Η γνωστής προορατικότητος αγγλική διπλωματία προβλέπουσα ότι το δόγμα της ακεραιότητος της Τουρκίας εφέρετο μεν εκάστοτε εις τα χείλη διαφόρων διπλωματών, όταν το συμφέρον της χώρας των επέβαλλεν εις αυτούς να το επικαλούνται αλλά θα ετίθετο μίαν ημέραν υπό τους πόδας των μελών ενός ευρωπαϊκού συνεδρίου, το οποίον θα καθιέρωνε την διανομήν εκλεκτών τμημάτων της εις τας "ανιδιοτελείς" πάντοτε Μεγάλας Δυνάμεις εφρόντισε να θέση πόδα εις την

Κύπρον στρατηγικόν σημείον, το οποίον ηδύνατο να δεσπόζη του Αν. μέρους της Μεσογείου. Και υπό τοιούτον στρατιωτικοπολιτικόν υπολογισμόν έγινεν η Αγγλοτουρκική Σύμβασις του 1878,- foolish convention- καθώς την αποκαλεί ο Baker.

Εν τούτοις ευθύς από του πρώτου έτους ειδικοί διάφοροι απεκάλυψαν την υπερβολικότητα της χαράς διά την κατοχήν της νήσου, διά την οποίαν ο Μπήκονσφιλντ έλαβε το παράσημον της Περικνημίδας και ιδιαιτέρως εγνωμάτευσαν κατά της αξίας της Αμμοχώστου, ως λιμένος. Ιδού τι έγραψε δι' αυτήν πρώην Πρώτος Λόρδος του Ναυαρχείου:

Αι ενστάσεις εις το να γίνη η Κύπρος στρατιωτικός και ναυτικός σταθμός είναι αι εξής: Θα μας υποχρέωση να εγκαταστήσωμεν φρουράν και επομένως να αυξήσωμεν και διαιρέσωμεν τας δυνάμεις μας εις την Μεσόγειον πρέπει να υπάρχουσιν

παραπήγματα, ξενοδοχεία και αποθήκαι. Κατόπιν όλης αυτής της δαπάνης, η Κύπρος, θα εξασθενήση μάλλον παρά να ενισχύση την δύναμιν μας. Η Αμμόχωστος μπορεί να γίνη καλός λιμήν, αλλά πως μπορεί να υπερασπισθή τα πλοία. Δεν θα υπερασπίζωνται καθώς εις την Μάλταν από πυροβολαρχίας βαλλούσας πολύ πέραν του σημείου αγκυροβολίας. Η Αμμόχωστος θα χρειάζεται πολεμικά να την υπερασπίσουν ή πυροβολαρχία του Μώλου, η εγκατάστασις των οποίων θα ήτο πολύ δαπανηρά επιχειρήσις. Ως σταθμός ανθρακείσεως δεν χρειάζεται, διότι ανθρακοφόροι, συνοδεύοντες στόλον είναι πολύ καταλληλότερα. Με ολίγας λέξεις εάν έχωμεν ναυτικήν υπεροχήν η Κύπρος δεν μας χρειάζεται. Εάν δεν την έχωμεν η Κύπρος θα μας είναι επιβάρυνσις".

Υπήρξαν όμως και ενθουσιώδεις υμνηταί της Αμμοχώστου, καθώς ο **Dixon** (βρετανός που στάληκε στην Κύπρο) όστις γράφει δι'αυτήν : "Η φράσις έκαμε την Αμμόχωστον ό,τι είναι και την επροίκησε δι' ό,τι θα γίνη ανταγωνιστής της Βηρυτού και της Αλεξανδρέττας, δι' εμπορικούς σκοπούς της Ακρης και Αλεξανδρείας διά πολεμικούς. Υπό τινας επόψεις καυχάται, ό,τι έχει πλεονεκτήματα περισσότερα όλων των λιμών αυτών. Την αξίαν της άλλως τε δηλοί και το όνομά της.

Η λέξις Αμμόχωστος προήλθεν εκ του Ασσυριακού "Αμπτικηαδαστα" (θέσις Θεάς).

Οι ιθαγενείς ασσύριοι η σύριοι την επρόφεραν **Amagosta**. Έλληνες δε έμποροι έγραψαν το όνομα "Αμμόχωστος".

Όταν ο Λαλά Μουσταφά κατέλαβε την πόλιν διά λόγους στρατιωτικής ασφαλείας εξεδίωξε τους χριστιανούς και έκλεισε τας Πύλας της πόλεως, απηγόρευσε δε την παραμονήν οιουδήποτε κυπρίου εντός αυτής.

Η πόλις εθεωρήθη υπό του κατακτητού ως φρούριον και διά τούτο κατελήφθη μόνον υπό στρατιωτών".

Ένας Κύπριος ηδήνατο να εισέλθη εις την πόλιν

δι' αγοραπωλησίαν, να ζητήσει δικαιοσύνην και να πληρώση τον "απελευθερωτικόν" φόρον, αλλά δεν εδικαιοῦτο να κτίση στέγην, να ανοίξη κατάστημα ή να καταλάβη ερειπωμένην Εκκλησίαν.

Κατά την κατοχήν ολίγοι Τούρκοι και ολίγα μαχαζιά υπήρχαν εις την Αμμόχωστον, αλλά ζωή και κινήσεις καθόλου. Και οι σκύλλοι αυτοί γράφει η **Scott Stevenson** (συγγραφέας σύζυγος βρετανού στρατιωτικού που υπηρέτησε στην Κύπρο) ήσαν ήσυχoi και χωρίς διάθεσιν να γαυγίσουν. Μάλλον νεκροταφείον παρά πόλις ζώντων ήτο.

" Η Πομπηία κατά την παρούσαν της κατάστασιν έχει περισσότεράν ζωήν".

Εμενον εντός αυτής **280** άνδρες, απόγονοι των στρατιωτών του Λαλά Μουσταφά και ιθαγενείς γυναικών, αμετάβλητοι εις το ένδυμα και νοοτροπίαν, καθώς οι "εξάδελφοι" των επί του Λιβάνου και του Βουγκάρ Δαγ. Ολίγοι εξ αυτών ήνε τουρκικής φυλής, Ο,τι τους διειτήρησεν ήνε η πίστις των. Εξ αυτών **30** παρελήφθησαν εις την υπηρεσίαν της Αστυνομίας ως ζαπτιέδες και με **2** Αγγλους αξιωματικούς εφρούρουν ολόκληρον την επαρχίαν.

Προ της κατοχής αι φυλακαί του κράτους ήσαν εδώ εις αυτήν καθώς και εις την Λευκωσίαν εστέλλοντο οι χειρότεροι εγκληματίαι της Αυτοκρατορίας όλης.

Αλλ' εάν, λέγει η **Stevenson**, οι πλείστοι εξ αύτών μετεφέρθησαν, παραμένει ο Καττιριτζή-Γιάννης (σ. σ. καθώς πληροφορούμεθα δεικνύεται ακόμη εις την Αμμόχωστον, το σπίτι εις το οποίον έμενε) ο **Robin Hood** αυτός της Ανατολής.

Η ΚΑΤΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΡΩΣΙΩΝ: Την τόσον ανθούσαν σήμεραν πόλιν ο **Samouel Baker**, όστις την επεσκέφθη το **1879** διστάζει να την ονομάση πόλιν και γι' αυτό γράφει: "Το μεγάλο χωριό η πόλις των Βαρωσίωv ήνε σπουδαίον παροσάρτημα της Αμμοχώστου, από την οποίαν μόλις χωρίζεται. Αρχικώς ιδρύθη, λέγει, υπό των ενετών χριστιανών, οι οποίοι εξωρίσθησαν εκ της

Αμμοχώστου, από την οποίαν χωρίζεται. Αρχικώς ιδρύθη-λέγει- υπό των Ενετών χριστιανών, οι οποίοι εξωρίσθησαν εκ της Αμμοχώστου μετά την τουρκικήν κατάκτησιν.

Υπάρχει εις αυτήν μία μεγάλη Εκκλησία και Παζάρια μεγάλα.

Τα Βαρώσια υπήρξαν πάντοτε ονομαστά διά μεγάλην παραγωγήν μετάξης πρώτης ποιότητος, αλλ' η ποσότης της ηλατιώθη καθώς εις όλα τα μέρη της Νήσου.

Υπάρχουσι μερικά καλαί οικίαι εις την ακμάζουσαν και φιλόπονον αυτήν πολίχνην και λέγεται ότι μπορεί κανείς να έχη σ' αυτήν τα πρέποντα **Comforts**.

Τα Βαρώσια εθεωρήθησαν τότε, ότι δεν ήσαν πολύ υγιεινότερα από την Αμμόχωστον, διότι υπέφεραν από την αυτήν αιτίαν (έλη) και περί πλέον από καταπληκτικήν συσσώρευσιν ακαθαρσίας επί των ψωμάτων εις το όπισθεν μέρος της πόλεως. Διά τον λόγον τούτον ο **Captain Inghish** (ο πρώτος διοικητής της Αμμοχώστου) και άλλοι βρετανοί υπάλληλοι, συνεβούλευσαν να μετατεθή το στρατόπεδον από την Αμμόχωστον και το εγκατέστησαν εις το υγιεινόν χωρίον της Δερύνειας, εις ύψος **250** ποδών υπέρ την επιφάνειαν της θαλάσσης, επί κορυφής ψώματος, όπου εστήθησαν μερικά παραπήγματα.